

PIRKANMAAN KÄRÄJÄOIKEUS
PL 134
33101 TAMPERE
puh. 010 36 47400

LAUSUNTO

14.5.2010

Oikeusministeriön

24. 05. 2010

ad 2/66/2007
12/69/2008

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Viite

Oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston lausuntopyyntö
30.3.2010 (OM 2/66/2007)

Asia

Pirkanmaan käräjäoikeuden lausunto sakon muuntorangaistusjärjestelmän uudistamista pohtineen työryhmän mietinnöstä (Sakon muuntorangaistusjärjestelmän kehittäminen. Työryhmämietintö 2009:21)

Yleistä

Pirkanmaan käräjäoikeus pitää mietintöä monin kohdin muuntorangaistusjärjestelmää oikeaan suuntaan kehittäväenä. Yleisesti hyväksyttävänä ei voida pitää sitä, että rikosoikeudellinen seuraamus merkittävässä määrin ankaroituu varattomuuden vuoksi. Nykyisin voimassa olevassa sääntelyssä näin käy väistämättä ja sen vuoksi tämän tilanteen muuttamiseen tähtäävät esitykset ovat perusteltuja.

Käräjäoikeus kuitenkin toteaa, että sakon muuntojärjestelmä tulee olla mahdollisimman yksinkertainen ja selkeä, jotta menettelyn summaarisuus toteutuu. Lisäksi käräjäoikeus toteaa, että vasta 1.10.2008 lukien voimassa olleen nykyisen järjestelmän muuttaminen monia yksityiskoh-
tia ja niistä johtuvia mahdollisia tulkintatilanteita sisältäväksi ei ole perusteltua. Sakon muuntojärjestelmän pitämisellä jatkossakin yksinkertaisena kyetään turvaamaan sen tehokkuus ja tavoiteltavat kustannussäästöt.

Ehdotettu rikoslain 2 a luvun 4 §:n 1 ja 2 momentti

Käräjäoikeus katsoo, että ehdotetut säännökset tarjoavat oikeanlaisen lähtökohdan ja säädöspohjan sakon muuntojärjestelmän kehittämiseksi. Koska yleisenä kriminaalipoliittisena tavoitteena on ollut vankimäärän vähentäminen, tarjoavat kyseiset säännökset tehokkaan keinon vähentää sakkovankien määrää. Erityisen tärkeää tämä on alle 18-vuotiaiden henkilöiden kohdalla.

Ehdotettu rikoslain 2 a luvun 4 §:n 3 momentti

Koska viimeisin lakimuutos rangaistusmääräyssakkojen muuntamisen osalta on tullut voimaan vasta 1.10.2008, muutoksen vaikutuksia pitkällä aikavälillä ei voida vielä kattavasti arvioida. Täten 3 momentissa esitettyä muutosta, mikä käytännössä merkitsee jossain määrin paluuta ennen 1.1.2008 vallinneeseen tilanteeseen, ei tulisi tehdä.

Säännösmuutosta on perusteltu yhdenvertaisuudella eli sillä, että prosessilaji ei saa vaikuttaa sakon muuntokelpoisuuteen. Käräjäoikeuden käsityksen mukaan tätä ei kuitenkaan yksin voida pitää riittävänä perusteena ankaroittaa voimassa olevaa sääntelyä. Käräjäoikeus toteaa, että muuntorangaistusmenettelystä luopumiseen tai ainakin sen käytön vähentämiseen on pyritty jo esimerkiksi rikosoikeuskomitean mietinnössä (KM 1976:72).

Lisäksi Käräjäoikeus toteaa, että joissakin tapauksissa samalla kertaa muunnettaviksi tulevien sakkojen lukumäärä voi olla huomattava. Ehdotettu säännös, jonka mukaan neljäs saman rangaistussäännöksen rikominen vuoden sisällä johtaisi muuntorangaistukseen, aiheuttaa hyvin työläitä soveltamistilanteita. Käräjäoikeuden tulisi myös voida todentaa henkilölle aiemmin rangaistusmääräysmenettelyssä annetut sakot, mikä ei tällä hetkellä ole käytännössä mahdollista. Joka tapauksessa kyseinen momentti tulisi lisäämään käräjäoikeuksien työmäärää.

Ehdotettu rikoslain 2 a luvun 4 §:n 4 momentti

Käräjäoikeus puoltaa työryhmän ehdotusta, että muuntorangaistusta ei määrätä, jos maksamattomien uhkasakkojen määrä on vähemmän kuin 200 euroa.

Ehdotettu rikoslain 2 a luvun 5 §

Käräjäoikeus puoltaa työryhmän ehdotusta, että muuntorangaistuksen pituudeksi säädetään enintään 60 päivää.

Ehdotettu rikoslain 2 a luvun 5 a §

Kyseinen pykälä sääntelee niin sanottua jälkikonkurrenssitilannetta eli aiemmin tuomitun muuntorangaistuksen huomioon ottamista. Tämä säännös otetaan ehdotuksen perusteella käyttöön myös muuntorangaistusmenettelyssä. Käräjäoikeus katsoo, että ehdotettu säännös johtaa asian laatuun nähden tarpeettoman monimutkaisiin ja työläisiin soveltamistilanteisiin. Ongelmalliseksi säännöksen soveltamisen tekee lisäksi se, että käräjäoikeus ei saa tietoa henkilölle mahdollisesti aiemmin tuomituista muuntorangaistuksista.

Käräjäoikeus katsoo, että 5 §:ssä ehdotettua muuntorangaistuksen 60 päivän enimmäisaikaa voidaan jo sinällään pitää riittävänä henkilön oikeusturvan kannalta. Täten käräjäoikeus ei kannata kyseisen säännöksen ottamista sakon muuntojärjestelmään.

Ehdotuksen vaikutukset täytäntöönpanoprosessiin

Käräjäoikeus katsoo, että ehdotetut 4 §:n 1 ja 2 momentti tulevat merkittävästi vähentämään muuntorangaistusten määrää. Sen sijaan monia yksityiskohtia ja aiempien sakkojen huomioon ottamista sisältävät säännökset johtaisivat käräjäoikeuksien työmäärään merkittävään kasvuun. Lisäksi mietinnössä ehdotetun kaltainen sääntely johtaisi väistämättä myös käsittelyaikojen pitenemiseen ja joissakin tapauksissa siihen, että muuntorangaistusmenettelystä muodostuu nykyisen summaarisen menettelyn sijaan täysimittainen rikosprosessi todisteluineen.

Ehdotuksen vaikutukset muiden sidosryhmien toimintaan

Mikäli sakon muuntojärjestelmä toteutetaan ehdotetuin tavoin, käräjäoikeus pitää selvänä, että myös valitukset hovioikeuteen tulevat lisääntymään. Tämä aiheuttaa hovioikeuksien työmäärän kasvua ja vaikuttaa näiden sinänsä yksinkertaisten asioiden lainvoimaisen ratkaisun lykkääntymiseen.

Edelleen sakon muuntojärjestelmän toteuttaminen ehdotetuin tavoin johtaa myös tietyissä tilanteissa asianosaisen oikeusavun ja avustajan käytön tarpeeseen. Tämä puolestaan aiheuttaa työmäärän kasvua esimerkiksi oikeusaputoimistoissa ja lisää merkittävässä määrin valtiolle muuntorangaistusmenettelyistä aiheutuvia kustannuksia. Näin etenkin, kun otetaan huomioon sakkovankien tyypillinen taloudellinen ja sosiaalinen asema.

Mainitut seikat huomioon otteen käräjäoikeus esittää harkittavaksi, että mietinnöstä pyydetäisiin lausunnot myös hovioikeuksilta ja oikeusaputoimistoilta.

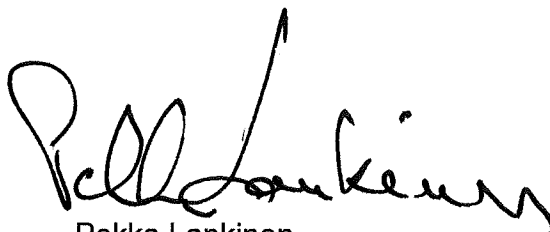
Lopuksi

Edellä lausutun perusteella käräjäoikeus katsoo, että sakon muuntojärjestelmään ei tulisi sisällyttää 4 §:n 3 momentissa ja 5 a §:ssä esitettyjä kohtia. Kuten mietinnössä on todettu, sakkojen perintä ulosottoteitse on kehittynyt sille tasolle, että sakot saadaan perittyä käytännössä kaikilta, joilla varallisuutta sakkojen maksamiseen on. Tämä seikka puoltaa myös sakon muuntojärjestelmästä luopumista.

Mikäli kuitenkin katsotaan, että sakon muuntojärjestelmästä luopuminen voisi johtaa oikeusjärjestelmän peruslähtökohtien heikkenemiseen ainakin tietyissä rikostyypeissä, voitaisiin yhtenä vaihtoehtona harkita, että sakon muuntojärjestelmää sovellettaisiin vain tiettyihin rikostyypeihin, kuten esimerkiksi varkausrikoksiin, kulkuneuvon kuljettamisiin oikeudetta ja rattijuopumusrikoksiin.

Käräjäoikeuden näkemyksen mukaan keskeistä joka tapauksessa on, että sakon muuntojärjestelmä säilytetään riittävän selkeänä ja yksinkertaisena, jotta menettelyn summaarisuus kyetään toteuttamaan myös käytännön tasolla.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Atte Andersson.

Laamanni

Pekka Lankinen